

Maahanmuuttajasta kuntalaiseksi

Pornaisten kunnan kotouttamisohjelma 2016 – 2019

1. JOHDANTO

Syyskuussa 2011 astui voimaan laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Lain lähtökohtana on vastata maahanmuutossa tapahtuneisiin muutoksiin.

Lain keskeiset kohdat ovat:

- Uudessa laissa huomioidaan kaikki eri syistä Suomeen muuttavat henkilöt
- Kotoutumisen kaksisuuntaisuutta edistetään. Kotoutumisen edellyttää maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa.
- Kotouttamistoimenpiteiden vaikuttavuutta lisätään ja niiden seuranta parannetaan.
- Alkuvaiheen ohjausta parannetaan. Maahantulon alkuvaiheessa on tärkeää saada tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, oikeuksista ja velvollisuuksista sekä neuvontaa kielikoulutus- ja työnhakuaiheissa.
- Haavoittuviin ryhmiin kuuluvien syrjäytymistä ehkäistään. Haavoittuviin ryhmiin kuuluvat esimerkiksi vammaiset, vanhukset ja vaikeassa tilanteessa elävät naiset ja lapset.
- Maahanmuuttajien osallisuutta lisätään.
- Pakolaisten hallittua kuntiin sijoittamista vahvistetaan.

Kunnan tehtävät kotoutumislain 30 §:n mukaan:

- Vastata ja sovittaa yhteen paikallista kotouttamisen kehittämistä, suunnittelua ja seuranta
- Huolehtia palvelujen soveltuvuudesta myös maahanmuuttajille
- Huolehtia siitä, että kunnassa on tarpeisiin nähden riittävästi kotoutumislain mukaisia toimenpiteitä ja palveluja
- Huolehtia henkilöstön kotouttamisosaamisesta

Pornaisissa kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana työvoimahallinnon palveluja ja kunnallisia palveluja sekä yhteistyössä Mustijoen perusturvan ja muiden naapurikuntien sekä KUUMA-kuntien kanssa.

Kunnalta edellytetyt toimenpiteet maahanmuuttajien vastaanottamiseen

Uudenmaan ELY-keskus edellyttää kunnalta seuraavia toimenpiteitä ennen kuin maahanmuuttajien vastaanottaminen on mahdollista:

- Kunnalla on oltava voimassa oleva lain mukainen kotouttamisohjelma
  - hyväksyttävä valtuustossa neljän vuoden välein
  - kotouttamisohjelman edellyttämät määrärahavaraukset on sisällytettävä talousarvioon
- Kunnalla on oltava sopimus ELY-keskuksen kanssa maahanmuuttajien vastaanotosta
  - tieto, kuinka monta kuntapaikkaa kunta myöntää vuosittain tai joka toinen tai joka kolmas vuosi
- Kunnan on järjestettävä kotoutumislaisissa määritellyt palvelut/toimenpiteet

Valtuusto on käsitellyt 25.4.2016 kansainvälistä suojelua saavien vastaanottoa Pornaisten kunnassa. Valtuuston päätöksen mukaan kunta on sitoutunut vastaanottaman vuosien 2016 – 2017 aikana ELY:n esittämät 9 henkilöä koostuen kahdesta lapsiperheestä. Vastaanottamisen edellytyksenä on, että perheille on mahdollista löytää heille sopivat vuokra-asunnot.

2. KOTOUTTAMISTYÖN KÄSITTEITÄ

Pornaisten kotouttamisohjelmassa käytetään käsitettä **kotouttamistyö** kuvaamaan kotoutumista edistävien toimenpiteiden järjestämistä. Laissa kotoutumisen edistäminen (1386/2010) määrittelyn mukaisesti.

Maahanmuuttaja on:

- Suomeen muuttanut henkilö, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti.

Kotoutumisella tarkoitetaan:

- Maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on, että maahanmuuttaja saa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

Kotouttamisella tarkoitetaan:

- Kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla (monialainen yhteistyö).

Erytisiä toimenpiteitä tarvitsevilla:

- Tarkoitetaan maahanmuuttajaa, joka tarvitsee tehostettuja kotouttamistoimenpiteitä erityisesti luku- ja kirjoitustaidottomuuden, iän, perhetilanteen, alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn perusteella.

Pakolainen on

- Ulkomaalainen, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansalaisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka UNHCR toteaa olevan pakolainen.

Kiintiöpakolainen on

- Henkilö, jolle on myönnetty maahantulolupa valtion budjetissa vahvistetun pakolaiskiintiön puitteissa.

Kahdensuuntainen kotoutuminen

- Kahdensuuntainen kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajien ja valtaväestön suhteiden syventymistä eli maahanmuuttajan lisäksi kotoutumisprosessia käy läpi myös ympäröivä yhteiskunta

Kotoutumisen alkuvaihe

- Kotoutumisen alkuvaiheella tarkoitetaan tässä ohjelmassa sitä enintään kuuden kuukauden ajanjaksoa, joka alkaa siitä kun maahanmuuttaja on muuttanut Suomeen ja rekisteröitynyt kotikuntaansa.

3. KOTOUTTAMISOHJELMAN 2016 – 2019 LINJAUKSET

- Pornaisten Kunta linjaa kotoutumista edistävät toimenpiteet ja nimeää vastuutahot
- Kotouttamisohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan ohjelmakauden aikana
- Parannetaan kuntalaisten oikeutta tulla ymmärretyksi kun hänen asioitaan käsitellään ja tulkkipalvelut järjestetään mahdollisuuksien mukaan
- Maahanmuuttajalapsille ja nuorille järjestetään tarvetta vastaavasti kotoutumisen tukea
- Kotouttamisohjelman toimenpiteet otetaan huomioon talousarviovalmistelussa

4. KOTOUTTAMISTYÖN KESKEISET TEHTÄVÄT

Kotouttamistyön keskeiset tehtävät ovat:

1. Kotoutumista tukeva viestintä ja tiedottaminen
2. Alkuvaiheen ohjaus, alkukartoitus ja kotouttamissuunnitelman laatiminen
3. Varhaiskasvatusikäisten kotoutumisen tukeminen
4. Perusopetusikäisten kotoutumisen tukeminen
5. Kotoutumista tukevat kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut
6. Aikuisikäisten ja yli 16-vuotiaiden nuorten kouluttautuminen sekä maahanmuuttajien työllistymistä tukevat toimenpiteet
7. Kotoutumista edistävien terveystalvelujen järjestäminen
8. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kotoutumisen tukeminen
9. Kotoutumista edistävien sosiaalipalvelujen järjestämien
10. Monialainen verkostoyhteistyö
11. Kotoutumispalvelujen kehittäminen
12. Henkilöstön koulutus
13. Tulkkauspalvelut
14. Asuminen

4.1. Kotoutumista tukeva viestintä ja tiedottaminen

Kuntien on lakisääteisesti huolehdittava osaltaan maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjauksesta, neuvonnasta ja tiedottamisen toteutumisesta sekä perustiedon antamisesta suomalaisesta yhteiskunnasta (1386/2010, 7 §).

Asioiden hoidon edistämiseksi ja tiedottamisen parantamiseksi tiedotteissa ja lomakkeissa käytetään selkokieltä. Keskeisimpiä asioita käännetään englanniksi ja mahdollisuuksien mukaan myös muille kielille.

Päiväkodeissa ja kouluissa otetaan opetussuunnitelmissa huomioon syrjinnän ehkäisemistä käsittelevä kasvatustyö.

Pornaisten kunta osallistuu KUUMA-seudun yhteistyöhön viestintä- ja tiedotusasioissa.

4.2. Alkuvaiheen ohjaus, alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelman laatiminen

TE-toimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on työtön työnhakija (laki julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista, 912/2012). Alkukartoituksen pohjalta laaditaan tarvittaessa kotoutumissuunnitelma. Työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen perusteella kotoutumissuunnitelman laatimisen viimeistään kahden viikon kuluttua siitä, kun maahanmuuttajalle on tehty alkukartoitus. Kotoutumissuunnitelman laatii työikäisen henkilön osalta TE-toimisto, muussa tapauksessa kunta. TE-toimisto on tarvittaessa yhteydessä Mustijoen perusturvan aikuissosiaalityöhön, mikäli kotoutumissuunnitelma vaatii sen tyyppistä tukea.

Alkukartoituksessa arvioidaan maahanmuuttajan:

- luku- ja kirjoitusvalmiudet
- kielitaito
- opiskelunvalmiudet ja –edellytykset
- aikaisempi koulutus ja työkokemus
- pätevyys jollakin erityisalalla ja muut vahvuudet
- omat toiveet työn ja koulutuksen suhteen
- elämäntilanne, terveydentila ja sen mukaiset palvelutarpeet

Kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon maahanmuuttajan omat kotoutumista edistävät tavoitteet. Kotoutumissuunnitelman mukaiset toimenpiteet toteutetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä (1386/2010, 13 §).

4.3. Varhaiskasvatukseen kotoutumisen tukeminen

Varhaiskasvatukseen tavoitteena on tukea vanhemmuutta sekä vanhempia että lasta kunnioittaen. Tärkeää on lasten, vanhempien ja varhaiskasvatukseen työntekijöiden vuorovaikutus ja kasvatuskumppanuus.

Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä laajan lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa, jossa ovat osallisina sosiaali-, terveys-, ja opetustoimi sekä erilaiset lapsi- ja perhetyötä tekevät järjestöt, yhteisöt ja seurakunta palveluineen. Varhaiskasvatuksessa korostetaan lapsen tarpeiden kokonaisvaltaista huomioimista.

Maahanmuuttajataustaisella lapsella tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuurinsa ja suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. Varhaiskasvatuksella on tärkeä tehtävä edistää lapsen kotoutumista.

Pornaisten varhaiskasvatus kuuluu hallinnollisesti Mustijoen perusturvaan eli Mäntsälä-Pornainen yhteistoiminta-alueeseen. Varhaiskasvatusta tarjotaan päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja kerhotoiminnassa. Vaihtoehtona kunnalliselle päivähoidolle on yksityinen päivähoito ja kotihoidon tuki.

4.4. Perusopetusikäisten kotoutumisen tukeminen

Kunnassa asuvalla henkilöllä on oikeus osallistua perusopetukseen. Opetusta tarjoaa oppilaalle määrätty lähikoulu.

Jos lapsella ei ole kielellisiä tai taidollisia edellytyksiä osallistua opetukseen, oppilaalla on oikeus saada maahanmuuttajille tarkoitettua valmistavaa opetusta. Valmistava opetus toteutetaan tarvittaessa yhteistyössä naapurikuntien kanssa. Tavoitteena on, että oppilas voidaan valmistavan opetuksen jälkeen sijoittaa normaaliin opetukseen omassa lähikoulussa.

Maahanmuuttajaoppilaille tarjotaan perusopetuksen lisäksi tukiopetusta, johon saadaan erityistä valtionavustusta.

Oppilaanohjaus ja ammatillinen ohjaus järjestetään peruskoulussa tavallisen oppilaanohjauksen puitteissa.

4.5. Kotoutumista tukevat kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut

Pornaisten kunnan vapaa-aikapalvelut koostuvat nuoriso-, liikunta-, kulttuuri- ja kirjastopalveluista sekä Porvoon musiikkiopiston palveluista. Kansalaisopistopalvelut ostetaan Mäntsälän kunnalta.

Palvelutarjonnan yhdenvertaisuus ja asiakaslähtöisyys ovat vapaa-aikapalveluille keskeisiä arvoja. Väestön monimuotoistumien merkitsee vapaa-aikapalveluiden henkilöstölle jatkuvaa osaamisen ja palveluiden kehittämistä. Kotoutumisen onnistuminen edellyttää moniarvoisuuden periaatteiden tunnistamista ja tietynlaista muutosvalmiutta koko kuntaan.

Vapaa-aikapalvelut kehittävät avointa ja vuorovaikutuksellista toimintaympäristöä yhdessä mm. kolmannen sektorin toimijoiden kanssa edesauttamaan kotoutumista. Kehittämisessä ennakointi, arviointi ja seuranta ovat keskeisiä välineitä.

KUUMA-kunnilla on yhteinen hanke, jolla edistetään väestön suvaitsevaisuutta maahanmuuttajia kohtaan. Alueen kunnissa järjestetään mm. tapahtumia, joissa on positiivisella tavalla esillä monikulttuurisuuden mahdollisuuksia. Lisäksi järjestetään koulutusta nuorisotyöntekijöille etnisten ryhmien kohtaamiseen vihapuheen ehkäisemiseen liittyen.

5. Aikuisikäisten ja yli 16-vuotiaiden nuorten kouluttautuminen sekä maahanmuuttajien työllistymistä tukevat toimenpiteet

Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä (Keuda) tarjoaa kotoutumiskoulutusta Keravalla, Järvenpäässä ja Hyvinkäällä. Mäntsälän kansalaisopistossa voi opiskella suomen kielen alkeita iltakursseilla. Suomen kielen oppiminen on avain suomalaiseen työelämään.

Mäntsälän kansalaisopisto tarjoaa vapaan sivistystyön oppilaitoksena aikuisille maahanmuuttajille kotoutumista edistävää suomen kielen ja kulttuurin opetusta sekä muuta harrastustoimintaan liittyvää koulutusta. Opiston toiminta tarjoaa kohtaamispaikkoja, jotka edistävät maahanmuuttajien kahdensuuntaista kotoutumista.

TE-toimisto ohjaa työvoimakoulutuksena järjestettäviin kotoutumiskoulutuksiin ja ammatillisiin koulutuksiin. Kun kotoutuja on saavuttanut työllistymisvalmiudet, voidaan työllistymistä edesauttaa urasuunnittelulla, työkokeilulla ja palkkatukityöllä.

5.1. Kotoutumista edistävien terveystalvelujen järjestäminen

Lainsäädäntö velvoittaa kuntia järjestämään terveyden- ja sairaanhoidon palvelut. Pornaisten kunnan perusterveydenhoidon palvelut järjestää Mustijoen perusturva. Maahanmuuttajille järjestetään ja tarjotaan samat lakisääteiset terveystalvelut ja sairaanhoidon palvelut kuin kunnan muille asukkaille.

Mikäli kuntaan otetaan valtuuston päätöksen mukaisesti pakolaisia ja turvapaikanhakijoita, heille tehdään terveystarkastukset Sosiaali- ja terveystministeriön ohjeistuksen mukaan. Muille maahanmuuttajille terveystarkastukset tehdään tarpeen mukaan.

Terveystalveluissa tulkkipalvelut järjestetään lakisääteisesti. Pakolaisille tulkkipalvelut ovat maksuttomia. Aikuisten psykososiaalisen yksikön sairaanhoitaja on yhteystenkilö työvoimahallinnolle, mikäli työtön maahanmuuttaja on tarpeen ohjata terveystarkastukseen. Tarpeen arviointivastuu on työvoimahallinnolla.

5.2. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kotoutumisen tukeminen

Pakolaisten vastaanottaminen on kunnille sopimukseen perustuvaa toimintaa. Päätöksen pakolaisten vastaanottamisesta tekee valtuusto. ELY-keskus korvaa valtioneuvoston päätöksen mukaisesti pakolaisten vastaanotosta aiheutuneet kustannukset kunnille osittain täysimääräisesti kustannusperusteella ja osittain laskennallisesti kolmen vuoden ajan, kiintiöpakolaisista neljän vuoden ajan.

Tavoitteena on, että KUUMA-kunnat tekevät yhteistyötä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon liittyvissä asioissa.

5.3. Kotoutumista tukevien sosiaalipalvelujen järjestäminen

Mustijoen perusturvan sosiaalitoimi antaa ohjausta ja neuvontaa maahanmuuttajille esimerkiksi kertomalla kunnan ja järjestöjen palveluista ja ohjaamalla niihin. Pakolaiset saavat lakisääteisiä kotouttamispalveluita kolmen vuoden ajan, sen jälkeen maahanmuuttajat saavat sosiaali- ja terveyspalvelut tarpeen mukaan kunnan järjestämänä ja osana kaikille kuntalaisille järjestettyjä palveluita.

5.4. Monialainen verkostoyhteistyö

Uuden lain mukaisesti kunnan on kehitettävä kotouttamista tukevia palveluja monialaisena yhteistyönä. Yhteistyöhön tulee osallistua kaikki kunnan hallintokunnat, TE-toimisto, seurakunta, poliisi, Kela sekä kolmannen sektorin toimijat. Kunta ja TE-toimisto vastaavat yhdessä kotoutumista edistävästä ja tukevista toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä, niihin ohjaamisesta sekä seurannasta. Maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelma laaditaan pääsääntöisesti yhteistyössä maahanmuuttajan, nimetyn sosiaalityöntekijän ja TE-toimiston asiantuntijan kanssa.

5.5. Kotoutumispalvelujen kehittäminen

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä (1386/2010, 6 §). Kotoutumista tukevat palvelut suunnitellaan ja toteutetaan tarvetta vastaavasti. Suunnittelun pohjana on maahanmuuttajien alueelle muuton ja palvelujen käytön seuranta. Suunnittelun lisäksi asiakastason ja asiakasmäärän seurantaan tarvitaan valtion korvausten hakemiseen. Kotouttamislain perusteella kunnalle korvataan pakolaisten kotoutumisen tukemisesta aiheutuneita kustannuksia. Lisäksi haettavana on muun lainsäädännön perusteella saatavia valtionosuuksia.

5.6. Henkilöstön koulutus

Viranomaisten ja työntekijöiden osaamista monikulttuurisuusasioissa kehitetään tarvetta vastaavasti. Henkilöstön koulutusasioissa kuntayhteistyö on suositeltava toimintatapa. Koulutusyhteistyötä voidaan toteuttaa yhteistyössä KUUMA-kuntien kanssa.

5.7. Tulkkauspalvelut

Viranomaisen on huolehdittava asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä, jos maahanmuuttaja ei osaa kielilain (423/2003) mukaan viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä taikka hän ei vammaisuutensa tai sairautensa vuoksi voi tulla ymmärretyksi tässä laissa tarkoitetussa asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta. Viranomaisen huolehtii mahdollisuuksien mukaan tulkitsemisesta ja kääntämisestä myös muussa maahanmuuttajan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevassa asiassa.

Asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota maahanmuuttajan voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän.

5.8. Asuminen

Kunnan kiinteistötoimi hallinnoi kunnan omistamia asuntoja, asukasvalinnat tehdään hallinto-osastolla.

Maahanmuuttajat voivat hakea asuntoja myös Kunta-asunnot Oy:ltä (KAS) sekä kunnan vapailta vuokra-asuntomarkkinoilta. Kunta avustaa maahanmuuttajia asuntoasioiden järjestelyissä ja niihin liittyvissä asioissa.

6. SEURANTA

Kunnan tulee seurata eri maahanmuuttajaryhmien asemaa ja tilannetta. Seuranta edellyttää konkreettisia kotoutumista edistäviä toimenpiteitä. Kotouttamisohjelmaa voidaan tarvittaessa tarkentaa.

Kotouttamisohjelman seurannasta ja päivityksestä vastaa kunnan hallinto-osasto.